

Fakir Baykurt'un Göçmen Edebiyatındaki Yeri

Merve EFE¹

Hikmet Asutay²

¹Yüksek Lisans Öğrencisi; Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi, Alman Dili Eğitimi, mervefegs@gmail.com

²Prof. Dr.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi ABD. Edirne, hikmetasutay@yahoo.de, Tel: 0505 601 99 75, Sorumlu Yazar

Özet: Çalışma, göç kavramının tanımlanması ile başlayıp, Türk-Alman Göçmen Yazınının genel olarak tanıtılması ile devam etmektedir. Konunun sınırlılığı açısından birinci kuşak dönemi yazarlarından olan Fakir Baykurt hakkında bilgiler verilmiştir ve Duisburg Üçlemesi'nde bulunan "Yüksek Fırınlar", "Koca Ren" ve "Yarım Ekmek" adlı romanlar Göçmen Edebiyatı açısından ele alınmıştır. Bu eserlerde Türklerin Almanya'ya işçi olarak gittiklerinde yaşadıkları sorunlara yer verilmeye çalışılmıştır. Fakir Baykurt, Duisburg Üçlemesi'nde Türklerin karşılaştıkları eğitim sorunlarını, yabancılaşma, yalnızlık, vatana, ailelerine duydukları özlemi dile getirmiştir. Yazar Fakir Baykurt ve Duisburg Üçlemesi'nin seçilmesinin nedeni bu eserinde Almanya'ya işçi olarak giden göçmen Türkleri anlatmasıdır. Duisburg Üçlemesi'nin ilk halkası "Yüksek Fırınlar" romanında Duisburg şehrine çalışmaya giden göçmen Türk işçilerinden biri olan İbrahim Mutlu'nun yabancılaşma süreci anlatılmıştır. Duisburg Üçlemesi'nin ikinci halkası "Koca Ren" romanında küçük yaşta çok sevdiği yurdundan ayrılmak zorunda kalan Âdem'in yalnızlığı, aile, vatana duyduğu özlem anlatılmıştır. Duisburg Üçlemesi'nin son halkası "Yarım Ekmek" romanında ise eşi öldükten sonra Almanya'da işçi olarak çalışan Kezik Acar'ın yabancılaşması anlatılmıştır. Daha sonra edebiyatımızda önemli bir yeri olan Fakir Baykurt günümüz açısından bakış açısıyla yorumlanmaya çalışılmıştır. Sonuç bölümünde Fakir Baykurt'un sadece Türk Edebiyatında değil aynı zamanda Türk-Alman Göçmen Edebiyatındaki yeri hakkında tesbitler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göç, Türk-Alman Yazını, Birinci Kuşak, Fakir Baykurt.

Fakir Baykurt's Place In Immigrant Literature

Abstract: The essay continues with the introduction of Turkish-German Immigrant Literature in generally. Then the essay informs about general information of first generation. "Blast Furnoces", "Big Rhein", "Half Bread" are the novels which are placed in Duisburg Trilogy are contextualized about the immigrant literature. Informations are given in terms of subjekt's limitation about Fakir Baykurt who is one of the writers of first generation. In these novels, it is tried to be explained about the problems of Turkish people when they immigrated to Germany as labourers. In Duisburg Trilogy, Fakir Baykurt mentions problems such as educational issues Turkish people encounter, alienation, longing for family and the homeland. Fakir Baykurt wrote in his work about Turkish immigrants who immigrated to Germany as labourers. In the first novel of the Duisburg Trilogy "Blast Furnoces" alienation process of İbrahim Mutlu who is one of the Turkish refugee workers that went to Duisburg city to work is depicted. Baykurt significantly placed in Turkish literature tired to be interpreted with the perspective of present. In the conclusion part, it is concluded that Fakir Baykurt has not only important role in Turkish literature but also he proves that he is a qualified writer in Turkish-German immigrant literature.

Keywords: Immigrant, Turkish-German immigrant literature, First generation, Fakir Baykurt.

1. Giriş

30 Ekim 1961'de imzalanan Ankara anlaşması ile Türkiye Almanya'ya işçi göndermeye başlamıştır. "1961 yılında başlayıp küçüklü büyüklü değişikliklerle süren Türklerin Almanya'ya göçü günümüzde hala devam etmektedir" (Karul, 1990, s. 20).

Yurt dışına giden göçmen Türkler pek çok sorunla karşılaşmışlardır. Eğitim, olumsuz çalışma koşulları, yabancı dil öğrenimi, dışlanma bu sorunlardan

bazılarıdır. Bu sorunlar günümüzde de devam etmektedir.

Almanya'ya yapılan dış göç ülkemiz şair ve yazarları tarafından eserlerinde konu olarak ele alınmış ve farklı bakış açılarıyla işlenmiştir. Yüksel Pazarkaya (Oturma İzni), Fakir Baykurt (Yüksek Fırınlar, Koca Ren, Yarım Ekmek, Duisburg Treni), Bekir Yıldız (Türkler Almanya'da, Alman Ekmeği) gibi yazarlar göç olgusunu eserlerinde ele almışlardır.

2. Göç Kavramının Tanımı

Göç kavramı insanların buldukları yerleşik düzenden başka bir yerleşik düzene geçmesidir. Göç kavramı çok eskilere dayanmaktadır. Türk devleti olan Uygurlar ilk defa yerleşik düzene geçen toplumdur. Göç için şu genel tanıma varılabilir:

“Göç, genel bir anlatımla kişilerin yaşamlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen ya da geçici bir süre için kent kasaba köy ya da büyükşehir gibi bir yerleşim biriminden bir başka birime yerleşmek amacıyla yapılan coğrafi yer değiştirme olayıdır. Kısaca göç kavramı birçok faktöre bağlı ve farklı nedenlerle insanların oturduğu bir yeri, kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etme olgusunu açıklamaktadır” (Tuncay, 2010, s. 1-30; aktaran Asutay ve Çarıkçı, 2015, s. 19).

Bu bağlamda göç; “insanların yerleşik bir düzenden diğer yerleşik bir düzene geçebilmek için yaptıkları eylemdir” (Tuncay, 2010, s. 20; aktaran Asutay ve Çarıkçı, 2015, s. 19) tanımını çalışmamızda temel olarak alabiliriz. Çünkü yerleşik oldukları Türkiye’den Almanya’ya göç eden insanlar daha çok parasal nedenlerle yerleşik düzende göç etmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya ağır bir darbe almış, insan gücünü kaybetmiştir. İnşaat, ağır sanayi, maden işlerinde çalıştırmak üzere, insan iş gücüne ihtiyaç duymuştur. 1961 yılında imzalanan Ankara Sözleşmesi ile Türkiye Almanya’ya işçi göndermeye başlamıştır. Türkiye’den Almanya’ya işçi olarak giden insanlar için bu yolculuk bir göçün başlama sürecidir.

2.1. Türk-Alman Göçmen Yazını

1961 yılında imzalanan Ankara Sözleşmesi ile Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yaşayan çoğu insan Almanya’ya işçi olarak göç etmiştir.

“Türk Alman Göçmen Yazını, Türk işçilerin Almanya’ya ilk göçleri ile birlikte altmışlı yılların başında başlar, denebilir. En azından bu yazının birinci kuşak olarak adlandırılan ilk dönemi, altmışlı yıllardır. 1961 yılında Almanya’nın iş gücü açığına kapatmak amacıyla Türklerin Almanya macerası başlamıştır” (Asutay ve Çarıkçı, 2015, s. 20).

Almanya’ya işçi olarak giden insanlar ailelerini, dostlarını geride bırakıp bir umut yolculuğuna çıkmışlardır. Bu yolculuktan Almanya’ya işçi olarak gidenlerin hepsi Türkiye’ye geri dönememişti. Bu insanlar göçmen olarak orada kendilerine yeni bir hayat kurmuşlar ve kendilerini farklı bir kültürün içinde bulmuşlardı. Almanya onlar için çok farklıydı. Farklı dil ve kültür vardı. Onlarda bu

farklılıklarından dolayı yazmaya başladılar. Yazılarında vatan hasreti, orada yaşadıkları zorlukları dile getirdiler. Daha sonra da bugünkü Türk-Alman yazının oluştuğunu söyleyebiliriz:

“Önceleri bir edebiyat amacı gütmeyen başladı bu yazma ihtiyaçları. Söylenildiği gibi bir ihtiyaçtı bu; başka ülkede yaşananları aktarmak için belki de ama daha sonra gelişti, büyüdü ve bir yazın halini aldı bu aktarmalar. Tüm bu yazılıp çizilenler bir bütün oluşturarak dışgöç yazını yani bugünkü Türk-Alman yazını çıkardı ortaya” (Asutay ve Çarıkçı, 2015, s. 20).

Türk-Alman Göçmen Yazınında üç evreden söz edilebilir: Birinci kuşak, ikinci kuşak ve üçüncü kuşak.

2.1.1. Birinci Kuşak

Altmışlı yılların sonlarına doğru ilk yazınsal eserler vermeye başlayan Türk yazarlar birinci kuşakta yer almaktadır. İlk yazın ürünlerinde dile getirilen konulardan D. Zengin şöyle bahsetmektedir:

“İlk kuşak yazarlar, kendi sorunlarını en iyi şekilde dile getirebilen nesri seçti. Böylece onların ana konularını, Alman toplumunda karşılaştıkları her türden güçlükler, çektikleri acılar, yabancı dil sorunu, vatan hasreti, yalnızlık, uyumsuzluk, topluma uyum, toplumdan dışlanma ve bunların beraberinde getirdiği sorunlar oluşturmuştur” (Zengin, 2000, s. 103-104; aktaran Asutay, 2014, s. 13).

Birinci kuşağın yazarları: Fakir Baykurt, Aras Gören, Fethi Savaşçı, Habib Bektaş, Şinasi Dikmen gibi yazarlardır. Bu kuşağın yazarları eserlerinde ana tema olarak memlekete duyulan özlemi dile getirmişlerdir. Bu yüzden bu dönem yazını ele aldığı konular bakımından gurbet hikâyeleri dönemi olmuştur. Gurbet olgusunu eserlerde memlekete duyulan özlem olarak dile getirilmiştir. Bu kuşağın yazarları daha çok nesir türünde eser veriyor ve Türkçe dilinde eserler yazıyorlardı.

2.1.2. İkinci Kuşak

Seksenli yıllarda birinci kuşaktan farklı olan ikinci kuşak ortaya çıkmıştır. "Aralarında birinci kuşaktan yazarların da bulunduğu bu kuşakta, küçük yaşta Almanya'ya gelmiş ya da orada doğmuş yazarlar da vardı" (Kuruyazıcı, 2001, s. 20). İkinci kuşağın yazarları çok küçük yaşlarda Almanya'ya geldikleri ya da orada doğdukları için onların Almanca'yı öğrenmeleri ve Alman kültürünü uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır. Ancak ikinci kuşak "ne tam anlamıyla buraya ait hissediyorlardı kendilerini ne de kendi istemleri dışında terk ettikleri anavatanlarına" (Kuruyazıcı, 2001, s. 20). Bu arada kalmışlık yüzünden kimliklerini sorgulayıp, eserlerinde dile getirdiler. İkinci kuşak hakkında Dursun Zengin şunları söylemektedir:

"İkinci kuşak Türk yazarlarda durum daha farklıydı. İlk kuşağın çocukları olan bu yazarlar için Almanca başka bir nitelik kazandı. Onlar Almanca'ya iç içe büyüdüler, çünkü doğdukları andan itibaren Almanca'ya karşılaştılar. Almanca'yı artık anadili gibi konuşuyorlardı ve Türkçe evde aileyle sınırlı kalıyordu. Dolayısıyla Almanca'ya çok iyi hâkim olan bu kuşakta yeni bir duyarlılık kendini hissettirir. Bir sızlanma edebiyatının yerini, kimlik sorunsalının, bireyselliğin, yabancı düşmanlığının ve insan olmadan kaynaklanan sorunların ele alındığı eserler yer alır. Mecazlar, imajlar ve dil oyunları, bu yazarların hem Almanca'ya olan hâkimiyetlerini ve hem de edebî düzeylerini ortaya koymaktadır.-' Birinci kuşağın nesirci olmasına karşılık, ikinci kuşak şiire de yönelme cesareti gösterir. Kısaca ancak seksenli yıllardan itibaren daha bilinçli eserlerle karşılaşırız" (Zengin, 2000, s. 104; aktaran Asutay, 2014, s. 14).

İkinci kuşağın yazarları: Renan Demirkan, Feridun Zaimoğlu, Zafer Şenocak, Zehra Çırak, Saliha Scheinhardt, Aysel Özakin, Nevfel Cumart gibi yazarlardır. İki dilli olan bu yazarlar eserlerini Almanca yazıyorlardı. Bu kuşağın yazarları eserlerinde ana tema olarak kimlik arayışını dile getirmişlerdir. Bu kuşağın yazarlarının en önemli özelliği her iki dili ve kültürü birlikte kullanabilmeleridir.

Birinci kuşağın yazdığı eserler "Gastarbeiterliteratur" (Konuk işçi Edebiyatı) başlığa altında toplanıyordu. İkinci kuşakta bu terim geçerliliğini koruyamadı. Birinci kuşaktan farklı olarak bu kuşak Almanya'ya uyum sağlamış ve eserlerinde Almanya'da bulunmanın sorunlarını işlememişlerdir.

2.1.3. Üçüncü Kuşak

Doksanlı yıllarda üçüncü kuşak ortaya çıkmıştır. Bu kuşağın yazarları her iki dile de hakimdir.

"Eserlerde konu artık yabancı bir ülkede yabancı olmak değil de, yazar ve şairlerin ebeveynlerinin göç hikâyelerine etnografik bir odakla bakmaktan ibarettir" (Boyacı 2010: 881; aktaran Asutay 2014: 20). Bu kuşak ikinci kuşaktan farklı olarak kimlik arayışı yerine başka konulara değindi. Bu konuda S. Yıldız şöyle bahsetmektedir:

"Kimlik bunalımının temelinde anlayış ve inanç farklılıkları, kültürel başkalaşım ve yaşam biçimleri yatmaktadır. Almanya'da şu anda egemen olan 3. kuşak, bir önceki kuşağa göre bu kimlik bunalımını önemli ölçüde alt etmiş ve üstesinden gelmiş olarak algılanabilmektedir. Bunun sebebi Türk kimliğini taşıyor olmalarına rağmen orada doğmuş ve büyümüş olmalarından kaynaklanan Alman kimliğine uyum sağlamış olmaları ve aidiyet duygularının bu yönde güçlendiği şeklinde olabilmektedir" (Yıldız, 2007, s. 12; aktaran Asutay, 2014, s. 20).

Gurbetçilerimiz

İkinci kuşağın devamı olan bu yazarlar ve şairler Osman Engin, Zehra Çırak, Renan Demirkan, Feridun Zaimoğlu, Alev Coşkun gibi yazarlardır.

3. Fakir Baykurt'un Öyküsü

Fakir Baykurt Türk-Alman Göçmen Yazınında birinci kuşakta yer almasına rağmen eserlerinde ikinci kuşak konularına geçiş yaptığı söylenebilir. Buda yazarın yazmaya devam ettiğini, yazar bağlamında ikinci kuşak konularına geçişin gözlemlendiği söylenebilir.

Asıl adı Tahir ancak Fakir olarak değişmiştir. 1929 yılında Burdur'da dünyaya gelmiştir. Isparta Gönen Köy Enstitüsü'nü bitirdikten sonra, Burdur'un köylerinde öğretmenlik yapmıştır. Hayatı boyunca çok kitap okumuştur ve edebiyata şiirle adım atmıştır.

Fakir Baykurt

"Nazım Hikmet'in eserleriyle beslenen yazarın ilk şiirleri Köy Enstitüsü dergisinde yayımlanır. Yükseköğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yapar. Gayret Dergisi'nde çıkan yazısıyla yargılanır. Enstitüyü bitirdikten sonra öykü kitabı "Çilli" yayımlanır. 1958 yılında ilk romanı "Yılanların Öcü" adlı eseri ile Yunus Nadi Roman Ödülünü kazanır ve bu ödül onun tanınması için bir fırsat olmuştur. 1965 yılında kurulan Öğretmenler Sendikasına Başkanlık yapar. 12 Mart 1971'de Devrim ve Cumhuriyet gazetesinde yazdığı yazılar yüzünden tutuklanır. 1979 yılında Düsseldorf'a gider ve burada da öğretmenlik yapar. "Yılanların Öcü" adlı eseri "Die Rache der Schlangen" başlığıyla Almanca'ya çevrilerek yayımlanır. 1999'da pankreas kanserine yenik düşer ve Essen'de yaşamını yitirir" (Asutay, 2014, s. 86).

Eserlerinde daha çok gerçek köy yaşamına ayna tutar. Romanlarında köy yaşamını roman kahramanlarının yerel ağıza göre konuşturması son derece başarılıdır.

3.1. Fakir Baykurt'un Ödülleri ve Eserleri

Ödülleri

Yazdığı eserler sayesinde birçok ödüle layık görülmüştür, bu ödüllerden bazılarının listesi aşağıda verilmiştir (bkz. Asutay, 2014, s. 87):

1958 Yunus Nadi Roman Ödülü (Yılanların Öcü)

1970 TRT Sanat Ödülü (Sınırdaki Ölü)

1971 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü (Tırpan)

1974 Sait Faik Hikâye Armağanı (Can Parası)

1985 Alman Endüstri Birliği (BDI) Yazın Ödülü (Gece Vardiyası)

1997 Sedat Simay Edebiyat Ödülü (Yarım Ekmek)

1998 Yaşam Radyo Ustalara Saygı Onur Ödülü

1999 Pir Sultan Abdal Derneği Ödülü

Eserleri (bkz. Asutay, 2014, s. 87-89):

Roman:

Kaplumbağalar (1980)

Yarım Ekmek (1997)

Koca Ren (1986)

Yüksek Fırınlara (1983)

Yayla (1977)

Kara Ahmet Destanı (1977)

Keklik (1975)

Köygöçüren (1973)

Tırpan (1970)

Amerikan Sargısı (1967)

Onuncu Köy (1961)

Irazcanın Dirliği (1961)

Yılanların Öcü (1954)

Öykü:

Dikenli Tel (1998)

Bizim İnce Kızlar (1992)

Duisburg Treni (1986)

Barış Çöreği (1982)

Gece Vardiyası (1982)

Sınırdaki Ölü (1975)

İçerdeki Oğul (1974)

Can Parası (1973)

Onbinlerce Kağrı (1971)

Anadolu Garajı (1970)

Cüce Muhammet (1964)

Karın Ağrısı (1961)

Efendilik Savaşı (1959)

Çilli (1955)

Toplum ve Eğitim Yazıları:

Kale Kale (1978)

Kerem ile Aslı (1974)

Şamaroğulları (1976)

Efkâr Tepesi (1960)

Çocuk Kitapları:

Saka Kuşları (1985)

Dünya Güzeli (1985)

Sakarca (1976)

Yandım Ali (1969)

Topal Arkadaş (1967)

Sarı Köpek (1964)

Şiir:

Bir Uzun Yol (1989)

Dostluğa Akan Şiirler

“Yazar, eserlerinin önemli bir kısmında köy hayatını ve sorunlarını dile getirmeye çalışır” (Morkoç, 2015, s. 486).

Almanya’da yazdığı eserlerinde ise ağırlıklı olarak farklı kültüre uyum sağlayamayan, hem kuşaklararası hem de kültürlerarası çatışmalar yaşayan insanları gözler önüne serer.

3.1.1. Duisburg Üçlemesi

Fakir Baykurt’un Almanya macerası 1979’da başlar. Yazar bu macerasını şöyle dile getirmiştir:

“Yazdığım insanlar buralara geldi. Ben de kalkıp onların ardından geldim; burada şimdi nasıl yaşıyor ve ne yapıyorlar onları yazmak için...” (Gazeteduvar).

Fakir Baykurt Yüksek Fırınlr, Koca Ren ve Yarım Ekmek adlı romanlardan oluşan Duisburg Üçlemesi’nde Almanya’daki göçmen Türkleri ele alır. İşçi ailelerin sorunlarına değinir. Baykurt’un eserlerinden yalnızca Duisburg üçlemesinde yer alan Yüksek Fırınlr, Koca Ren ve Yarım Ekmek adlı romanlarının içeriğinden kısaca bahsedilecektir.

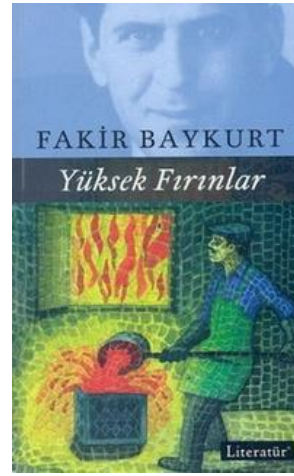
3.1.1.1. Duisburg Üçlemesi Eserinde Yer Alan “Yüksek Fırınlr” Hakkında Bilgi

Duisburg Üçlemesi’nin ilk romanı Yüksek Fırınlrdır:

“Fakir Baykurt’un Duisburg Üçlemesi’nin ilk halkası olarak kaleme aldığı Yüksek Fırınlr, aynı zamanda yazarın Almanya’da basılmış ilk eseridir. 1983 yılında yayımlanan ve 49 bölümden oluşan romanda, ağırlıklı olarak Türklerin karşılaştığı sorunlar dile getirilmektedir” (Morkoç, 2015, s. 486).

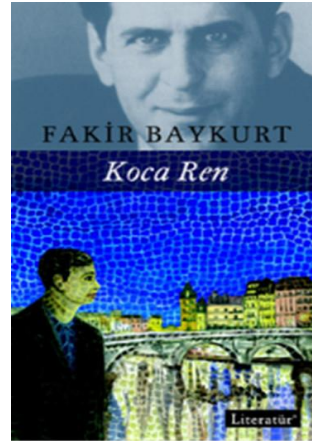
İbrahim Mutlu, Burdur’un köylerinden Almanya’nın Duisburg şehrine çalışmaya giden göçmen Türk işçilerinden biridir. Eşi Elif ve dört yaşındaki kızı Gülten’le birlikte Duisburg’da yaşamakta ve sanayi tesislerinden birinin yüksek fırınında çalışmaktadır. İbrahim Mutlu’nun Almanya’ya gelirken amacı, birkaç yıl çalışıp para

biriktirip daha sonra yurduna dönmektir. Ancak Türkiye’deki işsizlik yüzünden yurduna geri dönememiştir. Eşi Eliftir ve hamiledir. Koca İbrahim, doğum sancıları başlayınca Elif’i hastaneye götürür. Burada adını Deniz verdikleri bir oğlan çocukları olur. Ancak Koca İbrahim karışık duygular içerisinde. Zira çocuk kendi hesaplamalarına göre biraz erken dünyaya geldiği için çocuğun kendisinden olmadığını düşünmektedir. Kendisini aldattığını düşündüğü eşini hastanede bıçaklayarak öldürmeye kalkışır. Ancak İbrahim’in bu kuşkulardan arınmasını sağlayan kişi Duisburg’da göçmen işçi olarak çalışan Sabahat’tır. Sabahat ona yardım eder.

Yüksek Fırınlr adlı eser

“Duisburg Üçlemesi’nin ilk halkasını oluşturan Yüksek Fırınlr, romanı Almanya’daki bir Türk ailesinin sosyo-ekonomik değişim süreci içindeki çözümünü dile getirir. Avrupa’nın da en büyük sanayi bölgelerinden biri olan Almanya’nın Ruhr havzasındaki işçi sınıfının genel durumunu İbrahim Mutlu karakterinde simgeleştiren Fakir Baykurt, yabancılaşmanın insanın ruhsal yapısını nasıl parçalayarak yok ettiğini ısrarla vurgular” (Akar, 2011, s. 1638).

Koca Ren adlı eser

Duisburg Üçlemesinin ilk romanı olan Yüksek Fırınlar'da Almanya'ya göçmen işçi olarak giden İbrahim Mutlu karakterine yer vermiştir. Bu roman bizlere Türklerin o zamanlarda Almanya'da ağır şartlar altında çalıştığını ve oraya işçi olarak giden insanların yabancılaştığını, sorunlar yaşadığını göstermektedir ve bu romanın göçmen edebiyatındaki yeri önemlidir.

3.1.1.2. Duisburg Üçlemesi Eserinde Yer Alan Koca Ren Hakkında Bilgi

Duisburg Üçlemesi'nin ikinci romanı olarak karşımıza çıkan Koca Ren 1986 yılında basılmıştır. "41 bölümden meydana gelen eserde, her bölüm ayrı başlıklarla birbirinden ayrılmıştır" (Morkoç, 2015, s. 488). Romanın ana kahramanı Âdem, Almanya'daki Türk işçi ailelerinden birine sahip 14 yaşında bir gençtir. İlkokulu Türkiye'de okumuş, çalışkan bir öğrencidir. Ailesi Almanya'da yaşamaktadır, o ise dedesiyle köyde yaşamaktadır. Babasının isteği üzerine Almanya'ya gider, Almanya'da büyük uyum sorunları yaşamaya başlar ve memleket hasreti ön plana çıkar. Âdem'in ağabeyi Adnan, Türkiye'de eğitim enstitüsünde öğrenimine devam ettiği için Almanya'ya götürülmemiştir. Ancak, öğrenciliği sırasında bazı faaliyetlere katılmıştır ve eylemlere katıldığı gerekçesiyle arkadaşlarıyla birlikte idamla yargılanmaktadır. Sarıkaya ailesi bireyleri Adnan'ın hapiste bulunmasından dolayı sıkıntılı günler geçirmektedir. Kuşku ve kaygılar içinde yaşayan anne Hacer Sarıkaya'nın psikolojisi bozulmaya başlamıştır. Türkiye'de derslerinde parlak bir öğrenci olan Âdem, Almanya'ya ve Alman eğitim sistemine uyum sağlayamadığı için çok başarısızdır. Kimi Öğretmenler dışlayıcı tavırlar sergilemiş ve onu okuldan soğutmuşlardır. Okul arkadaşı Melani de ona kötü davranmaktadır. Bu durumlardan dolayı Âdem gün geçtikçe daha fazla içine kapanmaktadır. Ren nehri Âdem için, artık bütün sıkıntılı zamanlarda dertlerini söyleyebileceği bir dost olmuştur. Ren'e üzüntülerini, hayal, özlem ve beklentilerini anlatmaktadır. Âdem Sarıkaya, başta kendisi olmak üzere tüm aile bireylerinin özlemlerini, arkadaş gibi gördüğü Ren nehrine anlatır. Babası Salim Sarıkaya onun bu durumuna çok üzülür ve bu duruma çare bulmak için onu Kenan'la tanıştır. Âdem Kenan'dan ahlaken zayıf, yasa dışı işlerle uğraşan bir kişi olduğu için hoşlanmamıştır. Kenan'ın ahlaksızlığa sürüklemediği Gül adındaki genç kadın Âdem'in ilgisini çeker. Gül, istemeden bazı kötü işlere bulaşmış olsa da iyi niyetli ve yardımsever bir kadındır. Âdem'i

tanımaya başladıkça, onun Almanya ve Alman eğitim sistemine uyum sorunlarını fark ederek yardım etmeye girişir. Âdem'i insani değerleri kuvvetli olan ve çevresindekilerin güvenini kazanmış Alman Johanna Hanım'la tanışır. Etrafındaki insanların Oma (büyükanne) Johanna dedikleri bu yaşlı kadın, Âdem'in Almanca dil ve eğitim sorunlarını çözmeye girişir. Böylece bu genç insanın hayatındaki olumsuzluklar yavaş yavaş düzelmeye başlamıştır. Âdem'in ağabeyi Adnan'ın mahkemesi olumsuz bir seyir izlemekte, Adnan ve arkadaşları için idam cezası istenmektedir. Hacer Sarıkaya, tutuklu oğlunu Türkiye'de görmeye, aynı zamanda Adnan'ın avukatından davanın gidişi hakkında bilgi almaya karar verir. Büyük sıkıntılarla Türkiye'ye gelen ve burada bazı işlerini halleden Hacer Sarıkaya bir süre sonra Duisburg'a geri döner.

"Koca Ren'de küçük yaşta çok sevdiği yurdundan ayrılmak zorunda kalan ve değerler bütünlüğü bozulan bir genç insanın içine kapanışı anlatılır. Türkiye'de iken okuldaki başarılarıyla ailesinin gurur kaynağı olan Âdem, Almanya'nın değerleriyle uyuyup bütünleşmemiş ve kendini değersiz görme bunalımı yaşamaya başlamıştır. Kendisine ait değerler, Alman toplumu tarafından kabul görmeyen Âdem, sosyo-kültürel ilişkilerin yozlaştığının farkına varır. İnsani ilişkilerin tamamen bozulduğu bir ortamda yalnızlık duygusunu en yoğun biçimde yaşamaktadır" (Akar, 2011, s. 1640).

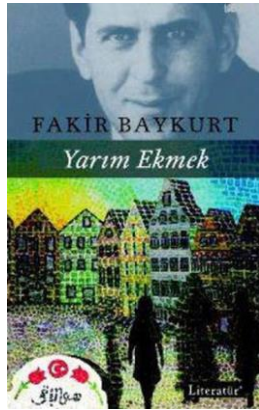
Duisburg Üçlemesinin ikinci romanı olan Koca Ren'de küçük yaşta çok sevdiği yurdundan ayrılmak zorunda olan gencin hikâyesi anlatılır. Bu genç Âdem adında ve değerleri bozulup bu yüzden de içine kapanık oluşu anlatılır. Âdem Almanya'da dışlanmış, yalnızlaşmıştır.

3.1.1.3. Duisburg Üçlemesi "Yarım Ekmek" Hakkında Bilgi

Duisburg Üçlemesinin üçüncü halkası olan ve 1997 yılında yayımlanan Yarım Ekmek, 55 bölümden oluşmakta ve her bölümün bir başlığı bulunmaktadır. Romanda ana kahraman olan Burdurlu Kezik Acar, eşini genç yaşta kaybetmiş, kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan bir kadındır. Eşinin vefatından sonra 3 çocuğunu da yanına alarak çalışmak için Almanya'nın Duisburg şehrine gider. Yaşlı bakımevinde bulaşıkçı olarak çalışmaktadır. Bir miktar maddi birikim sağladıktan sonra Türkiye'ye geri dönmeyi amaçlamıştır. Ancak Oğlu Almanla, kızı bir Türk'le evlenmiş diğer kızı da lisede okuyup Almanya'da düzen kurdukları için bu mümkün olmamıştır. Kezik eşinin yurttaki mezarının ziyaret etmek istemektedir. Kezik

kendisini tanıyanların Deli lakabını verdikleri, 20 yıl kadar önce vefat eden eşinin kemiklerini Türkiye’den getirtip Duisburg’daki mezarlığa gömmek ister. Bu hayalini gerçekleştirir. Artık sıra, Demiryolcu Mustafa’nın kemiklerini Burdur’daki köy mezarlığından çıkararak Almanya’ya götürmeye gelmiştir. Amacını gerçekleştirmek için oğlu ve Alman geliniyle birlikte Burdur’daki köyüne gelen Kezik, köyde birkaç kişiye bu niyetini anlatır. Ancak halk buna karşı çıkmaktadır. Halk, yıllar önce ölmüş bir insanın kemiklerinin mezardan çıkarılmasının köye uğursuzluk getireceğine inanmaktadır. İnsanların Kezik’i fikrinden vazgeçirmek için çabalamışlardır ve bu da onun moralini iyiden iyiye bozmaktadır. Kezik, köydekilere bu işten vazgeçtiğini söylemiştir ancak gerçek öyle değildir. Kezik, bir gece eşinin kemiklerini gizlice mezardan çıkararak özenle bir torbaya yerleştirip otomobilin bagajına atarak köyden uzaklaşır. Duisburg’taki Türklerin önemli bölümünün de katıldığı dini bir merasimle Demiryolcu Mustafa’nın kemikleri Müslüman mezarlığına gömülür.

“Yarım Ekmek romanında Almanya’da işçi olarak çalışan göçmen Türklerin sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı ortaya çıkan sosyo-kültürel sorunlarına dikkat çekilir. Türkiye’den Almanya’ya giden insanların yabancılaşma ve aidiyet sorunu gibi sosyal problemleri irdelenir. İnsani değerler bütünlüğüne tamamen yabancılaşmış bir hale gelen Kezik, Türkiye’de 20 yıl önce toprağa verilmiş olan kocasının kemiklerini yerinden çıkararak Almanya’da yeniden mezara gömmeyi arzular” (Akar, 2011, s. 1639-1640).

Yarım Ekmek adlı eser

Duisburg üçlemesinin üçüncü romanı olan Yarım Ekmek’te de yine aslında Almanya’da işçi olarak çalışan göçmen Türklerin sosyo-kültürel sorunlarına dikkat çekilmiştir. Yabancılaşma bu romanda ön planda olan ana temadır.

3.2. Fakir Baykurt’a Günümüz Gözüyle Genel Bir Bakış

Fakir Baykurt günümüzde önemli bir yere sahip bir yazardır. Fakir Baykurt’la anılar adlı erişimde Fakir Baykurt kendisini şöyle ifade eder:

“Asıl adım Tahir bu adı geleneksel-kültürümüze yakışan bir ad olduğu düşüncesiyle seçtim. Gönen Köy Enstitüsü beni Fakir Baykurt yapan önemli bir okul ’dur. Köy Enstitüsünden sonra öğretmenlik yaptığım yıllarda her sabah derslerden önce öğrencilerle 1 saat özgür okuma yaptım” (Youtube).

Buda Fakir Baykurt’un okumayı ne kadar çok sevdiğinin göstergesidir. Fakir Baykurt bol bol kitap okumuş ve okumanın önemini dile getirmiştir: “Akli uyandıracak olan da kitap, kitaplık”.

Eserleri hakkında şunları söylemiştir:

“Eserlerimi yazarken uzun hazırlık aşamasından geçirdim. Toplumu yansıttım, toplumun içine girdim. İşçilerin köylülerin arkadaşı oldum. Ezilen, sömürülen insanları dile getirdim, onların yanında oldum” (Youtube).

Toplumun her zaman yanında olması, eserlerinde konu edinmesi onun halktan bir yazar olduğunun göstergesidir.

Fakir Baykurt’un sadece eserlerini değil, günümüz gözüyle düşünüldüğünde şunlar söylenebilir:

“Fakir Baykurt, çok çetin koşullar altında yaşayan Anadolu insanlarının arasından çıkmış, geniş bir yaşam birikimine dayanarak düşünen bir yazardır. Bu nedenle köy gerçeğini, köy insanını, köydeki değişimi ustalıkla anlatabilmiştir. Bunu da toplumsal-gerçekçi bakış açısıyla ele almıştır. Fakir Baykurt sadece eserlerini değil, günümüz koşullarıyla düşünüldüğünde, halkın sanatçısı olabilmenin erdemini ardında bıraktı. Herkesin gönül rahatlığıyla namuslu aydın diyebileceği bir yaşam bıraktı. Fakir Baykurt halkın aydını, halkın öğretmeni, halkın sanatçısıdır ve Anadolu topraklarında yaşamaya devam etmektedir” (Blogfuluker).

Halkın aydını, sanatçısı, öğretmeni olan Fakir Baykurt’un “Yılanların Öcü” adlı romanından uyarlanmış aynı adlı televizyon dizisi televizyon ekranlarında izleyiciyle buluşmuştur. Bu dizi onun günümüzde hala tanındığının göstergesidir.

4. Sonuç

F. Baykurt çok yönlü sanatçı kişiliğiyle Alman Edebiyatına, Türk Edebiyatına, Televizyon hayatına önemli katkılar sağlamıştır. Bunu aldığı çok sayıda ödüllere görüyoruz.

Türkiye’de ustaca yazdığı eserleriyle ün sağlayan Fakir Baykurt, eserlerinde Almanya’da bulunan Türklerin hayatını da kaleme almıştır. Göçmen Edebiyatı yönünden incelenen Baykurt, “Yüksek Fırınlar”, “Koca Ren” ve “Yarım Ekmek” adlı romanlarından oluşan Duisburg Üçlemesi’nde Almanya’ya işçi olarak giden göçmen Türkleri ele almıştır. Baykurt bu romanlarda ağırlıklı olarak Almanya’daki göçmen Türklerin orada karşılaştığı zorluklar ve sorunları işlemiştir. Yazar, Duisburg Üçlemesi’nde Türklerin karşılaştıkları eğitim sorunlarını, yabancılaşma, yalnızlık, vatana, ailelerine duydukları özlemi toplumcu gerçekçi bakış açısıyla işlemiştir. Fakir Baykurt Türk Edebiyatı’nda usta bir yazar olduğu gibi, Göçmen Edebiyatı’nda da Almanya’da işçi olarak çalışan göçmen Türklerin hayatını gözler önüne serdiği için usta bir yazardır.

“Yılanların Öcü” romanının televizyon ekranlarında diziyeye uyarlanması onun günümüzde hala tanındığının göstergesidir. Fakir Baykurt Türk Edebiyatında hala eğitim-öğretimde önerilen okutulan bir yazardır. Aynı zamanda göç bir çağ sorunu olduğu için Göçmen Edebiyatı’nda da göç sorununu ele aldığından bugün bize kendisini okutmaya devam etmekte olan bir yazardır. Sonuç olarak Alman yazıncıların da dikkate aldığı Türk Alman yazınının birinci kuşak önemli temsilcilerindendir.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar:

Kitaplar:

Asutay, H. (2014). Göçmen Edebiyatı. Edirne: Paradigma Akademi Yayınları.

Baykurt, F. (1998). Koca Ren. İstanbul: Adam Yayınları.

_____, (2002A) Yüksek Fırınlar. İstanbul: Adam Yayınları.

_____, (2002B) Yarım Ekmek. İstanbul: Adam Yayınları.

Karul, D. (1990). Değişen Avrupa ve Göçmen Türkler Gurbetçiler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kuruyazıcı, N. (2001). Almanya’da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Bilimsel Dergi Makaleleri:

Akar, Y. (2011). Fakir Baykurt’un Romanlarında Yabancılaşma ve Aidiyet Sorunu. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(3), 1638-1639-1640.

Asutay, H., & Çarıkcı, T. (2015). Göçün Ellinci Yıllarında Almanya’da Yükselen Değer: Türk-Alman Göçmen Yazını. Humanitas, 19-20.

Morkoç, A. (2015). Fakir Baykurt’un Duisburg Üçlemesi’nde Almanya’daki Göçmen Türklerin Karşılaştığı Sorunlar. CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 486-488-489.

İnternet Kaynakçası:

<https://blog.ufukluker.com/erhan-canoba-fakir-baykurt-uzerine/>; Erişim Tarihi: 21 Aralık 2017

<https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2016/09/22/fakir-baykurtu-bugun-de-okutan-dusunce/>; Erişim Tarihi: 21 Aralık 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=6U7ijGkZNR&t=242s>; Erişim Tarihi: 21 Aralık 2017